

NÆRDEMOKRATI I KØBENHAVN

# Fra bydelsråd til digitalt foreningsvalg

En historisk oversigt over lokaludvalgenes udvikling, valgform og demokratiske begrundelse

Historisk baggrundsnotat · 3. september 2026

**Formål** At give Bispebjerg Lokaludvalg og en kommende arbejdsgruppe et fælles, kildebelagt udgangspunkt. Notatet beskriver udviklingen og åbner spørgsmål; det anbefaler ikke på forhånd én bestemt valgmodel.

## Sammenfatning

Københavns lokaludvalg er ikke resultatet af én samlet demokratimodel. Ordningen er vokset frem gennem flere forsøg og kompromiser: først direkte valgte bydelsråd med omfattende driftsansvar, derefter et mindre forpligtende lokaludvalg i Valby og siden 12 lokaludvalg med en blanding af politisk udpegede medlemmer og foreningsrepræsentanter. Valgformen er senest ændret fra fysiske repræsentantskabsmøder til et digitalt valg blandt godkendte foreninger.

Historien viser en vedvarende spænding mellem tre hensyn: demokratisk legitimitet blandt bydelens borgere, civilsamfundets lokale forankring og forbindelsen til det repræsentative demokrati på Rådhuset. Ingen af reformerne har fuldt ud løst denne spænding. Den aktuelle procedure er administrativt tydeligere end de tidligere opstillingsmøder, men borgerne har fortsat ingen direkte stemmeret, og den fælles samtale før valget er begrænset.

**Vigtig afklaring** Indenrigs- og Boligministeriet afviste i 2021 ikke direkte valg eller en mere deliberativ valgproces som sådan. Ministeriet afviste to konkrete regler: valgbarhed fra 16 år og organisationers mulighed for at fratage et medlem mandatet.

## Historien i korte træk

| År/periode        | Udvikling                                                                                                               |
|-------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1970'erne–80'erne | Gentagne politiske diskussioner om decentralisering, lokalråd og bydelsråd                                              |
| 1996              | Folketinget skaber en særlig, tidsbegrænset hjemmel til forsøg med direkte bydelsråd.                                   |
| 1997–2001         | Forsøg med bydelsråd i Indre Nørrebro, Kongens Enghave, Valby og Øster                                                  |
| 2000–01           | En vejledende folkeafstemning om bydelsstyre i hele København efterfølge forsøgsordningen ophører ved udgangen af 2001. |
| 2002–05           | Valby afprøver en lettere lokaludvalgsmodel med fokus på dialog, høringer, lokale puljemidler.                          |

| År/periode | Udvikling                                                                                                                   |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2005       | Borgerrepræsentationen beslutter at etablere lokaludvalg i hele byen efter kommunestyrelseslovens § 65 d.                   |
| 2006–08    | De 12 lokaludvalg etableres trinvist. Bispebjerg Lokaludvalg oprettes i 2007.                                               |
| 2009–11    | Ordningen evalueres. Kritik af kendskab, repræsentativitet, opstillingsmøder og justeringer af valgreglerne.                |
| 2013–14    | Et revideret regulativ godkendes af ministeriet og vedtages endeligt af Borgerrepræsentationen.                             |
| 2017–18    | Nørrebro Lokaludvalg undersøger direkte valg og alternative sammensætninger af kommunal reformproces sættes i gang.         |
| 2018–21    | Dialog, høringer og politisk behandling fører til en ny model med digitalt forvaltningsudvalg og nye krav til foreningerne. |
| 2022       | Det første digitale valg efter de nye retningslinjer gennemføres.                                                           |
| 2026       | 15 foreningsrepræsentanter vælges digitalt; 10 medlemmer udpeges af paragraf 65 i Borgerrepræsentationen.                   |

## 1. Før lokaludvalgene: decentralisering og bydelsråd

Spørgsmålet om nærdemokrati i København er ældre end lokaludvalgene. Allerede i 1970'erne og 1980'erne blev der diskuteret distriktsråd, kvarterråd og bydelsråd som svar på afstanden mellem det centrale rådhus og byens forskellige lokalområder. Debatten handlede både om borgerindflydelse og om decentralisering af kommunal drift.

I 1996 vedtog Folketinget en særlig lovhjemmel til et tidsbegrænset forsøg. Fra 1. januar 1997 til 31. december 2001 fungerede direkte valgte bydelsråd i fire bydele: Indre Nørrebro, Kongens Enghave, Valby og Østerbro. Det var en langt mere vidtgående konstruktion end nutidens lokaludvalg. Bydelsrådene havde ansvar for betydelige service- og driftsområder og egne budgetter, men indgik fortsat i Københavns Kommune.

Den 28. september 2000 blev der afholdt en vejledende folkeafstemning om at indføre bydelsstyre i alle bydele fra 2002. Forsøget blev ikke videreført efter 2001. For denne oversigts formål er den afgørende pointe, at København dermed gik væk fra direkte valgte organer med omfattende driftsansvar og senere søgte en lettere model med dialog, rådgivning og begrænset selvstændig kompetence.

## 2. Valby-modellen og beslutningen om en bydækkende ordning

Efter bydelsrådsforsøgets ophør fortsatte Valby med et forsøg med lokaludvalg. Modellen lagde mindre vægt på decentral kommunal drift og mere vægt på at være bindeled, skabe borgerdialog, udarbejde bydelsplan og fordele lokale puljemidler. Kommunens arbejde med "nærdemokrati" i 2004–05 fremhævede lettere adgang til beslutningsprocesser, bedre dialog mellem politikere og københavnere samt forsøg med nye inddragelsesformer.

Den 13. oktober 2005 besluttede Borgerrepræsentationen, at lokaludvalg skulle etableres i hele byen i perioden 2006–09 med hjemmel i kommunestyrelseslovens § 65 d. Valby-modellen blev dermed afsæt for en bydækkende konstruktion.

## Etableringen 2006–08

- 2006: Valby, Vanløse og Østerbro.
- 2007: Vesterbro, Kongens Enghave, Bispebjerg, Amager Øst og Amager Vest.
- Forår 2008: Nørrebro.
- Efterår 2008: Brønshøj-Husum, Indre By og Christianshavn.

Der blev således etableret 12 lokaludvalg i kommunens ti administrative bydele. Konstruktionen afspejlede lokale identiteter og politiske kompromiser mere end én ensartet administrativ geografi.

## 3. Den oprindelige konstruktion og valgform

Lokaludvalgene blev sammensat af politisk udpegede medlemmer og repræsentanter for lokale foreninger, organisationer, brugerbestyrelser og netværk. Partier repræsenteret i Borgerrepræsentationen udpegede hver en lokal repræsentant. De øvrige medlemmer blev indstillet på et lokalt repræsentantskabs- eller opstillingsmøde og derefter formelt udpeget af Borgerrepræsentationen.

Modellen skulle både sikre en kanal til det politiske system og forankring i bydelens organiserede civilsamfund. Den var imidlertid ikke et direkte valg blandt borgerne. Adgangen til at opstille og stemme var knyttet til organisationer, og mødernes procedurer kunne være vanskelige at gennemskue for deltagere uden forhåndskendskab.

## 4. Evaluering og de tidlige reformer

Den store evaluering af lokaludvalgene dokumenterede både engagement og udfordringer. Lokaludvalgene kunne skabe netværk, borgerdialog og lokal viden, men kendskabet blandt borgerne var begrænset, og spørgsmål om repræsentativitet og rolle var vedvarende. Evalueringen beskrev også forskelle mellem bydelene og spændingen mellem at være talerør, høringspart, netværksskaber og forvalter af puljemidler.

I 2011 blev valgreglerne ændret på baggrund af erfaringerne med de første repræsentantskabsmøder. I 2013 godkendte ministeriet et revideret regulativ, som Borgerrepræsentationen vedtog endeligt i 2014. Ministeriets prøvelse illustrerer, at lokaludvalgene juridisk ikke blot er uformelle borgerfora: Når de varetager kommunale opgaver selvstændigt, skal regulativet godkendes efter § 65 d, og centrale principper fra kommunestyrelsesloven får betydning.

## 5. Nørrebro-visionspapiret: direkte valg som mulighed

I 2017 arbejdede en ad hoc-gruppe under Nørrebro Lokaludvalg med fremtidens lokaludvalgsstruktur. Gruppen beskrev det daværende repræsentantskabsmøde som ugenomsigtigt, også for lokaludvalgsmedlemmer, og så direkte valg som en mulig vej til større legitimitet.

Papiret var undersøgende, ikke et færdigt lovforslag. Det overvejede blandt andet direkte valg alene til foreningspladserne, fortsat særskilt politisk udpegning, forskydning af lokaludvalgsvalget i forhold til kommunalvalget og modeller, der kunne beskytte små foreninger mod partiernes organisatoriske forspring. Det identificerede samtidig risici: lav deltagelse, partipolitisk dominans, tab af civilsamfundsforankring og mindre politisk pluralisme.

**Kildekritisk pointe** Der er ikke i det fundne materiale belæg for, at ministeriet afviste Nørrebros idé om direkte valg. Visionspapiret oplyste, at større ændringer senere ville kræve politisk og ministeriel behandling.

## 6. Reformprocessen 2018–21

Gruppeformandskredsen besluttede i juni 2018 at igangsætte en bred tilpasning af lokaludvalgene. Processen omfattede dialog, københavnerinddragelse, høring af alle 12 lokaludvalg og politisk behandling.

Målet var tidssvarende rammer for københavnerrinddragelse og større repræsentativitet inden for den eksisterende økonomiske ramme.

Resultatet var ikke direkte borgervalg. I stedet blev foreningsvalget gjort digitalt, rekrutteringen skulle styrkes, og der blev indført tydeligere adgangskrav. Foreninger skulle som udgangspunkt have eksisteret mindst ét år, være aktive i bydelen og dokumentere mindst 15 medlemmer eller tilsvarende lokal repræsentation. Tre interesseområder blev fastholdt for at sikre bredde.

## Ministeriets afgørelse i 2021

Indenrigs- og Boligministeriet godkendte det nye regulativ med to undtagelser:

1. Valgbarhedsalderen kunne ikke sænkes til 16 år. Ministeriet lagde vægt på, at medlemmerne administrerer kommunale midler, og at reglerne i vidt omfang skal svare til kommunestyrelseslovens regler; medlemmerne måtte derfor som udgangspunkt være myndige.
2. Et parti eller en forening kunne ikke få ret til at fratage et medlem mandatet. Ministeriet henviste til det grundlæggende demokratiske princip om, at medlemmet alene er bundet af sin egen overbevisning og skal kunne danne sig sin mening uden pression.

De øvrige centrale dele — herunder digital afstemning og kravene til foreninger — blev godkendt. Det dokumenterede ministerielle afslag kan derfor ikke bruges som belæg for, at direkte valg eller deliberative elementer generelt er juridisk udelukket.

## 7. Den nuværende valgprocedure i 2026

Valget i 2026 byggede videre på 2021-modellen. Hvert lokaludvalg består af 25 medlemmer: ti udpeget af partierne i Borgerrepræsentationen og 15 valgt som foreningsrepræsentanter. Foreningerne vælger gennem én udpeget repræsentant; bydelens borgere har ikke selvstændig stemmeret.

- Kandidater og stemmeafgivere skal repræsentere en kvalificeret lokal forening, brugerbestyrelse, et råd eller lignende.
- Kandidaten behøver ikke være medlem af foreningen, sidde i dens bestyrelse eller bo i bydelen.
- Kandidater opstiller i ét af tre interesseområder: børn/unge/kultur/fritid; ældre/sundhed/social/integration; bolig/miljø/erhverv.
- Kandidaterne offentliggøres, og sekretariatene afholder præsentationsmøder.
- Hver stemmeberettiget fik i 2026 ni stemmer, som kunne afgives hemmeligt i den digitale afstemning 23. februar–9. marts.
- De 15 kandidater med flest stemmer indstilles, dog med sikring af repræsentation fra alle tre interesseområder, hvis der er kandidater.
- Borgerrepræsentationen foretager den formelle godkendelse; lokaludvalget vælger derefter forperson og næstforperson.

## 8. Hvad historien efterlader som åbne spørgsmål

Historien peger ikke entydigt på én rigtig model. Den viser snarere, at enhver reform må afveje flere legitime hensyn. Historien rejser blandt andet følgende åbne spørgsmål:

- Legitimitet: Hvem skal kunne vælge, og hvad giver et lokaludvalg ret til at tale på bydelens vegne?
- Forankring: Hvordan bevares lokale foreningers viden, netværk og ansvar?
- Repræsentativitet: Hvordan bliver unge, etniske minoriteter, udsatte borgere, lejere, erhvervsliv og uorganiserede borgere reelt hørt?
- Deliberation: Hvordan går processen fra kandidatpræsentation og krydsafgivelse til fælles oplysning, lytten og begrundet stillingtagen?
- Partiernes rolle: Hvordan bevares forbindelsen til Rådhuset uden at gøre lokaludvalget til en kopi af Borgerrepræsentationen?
- Jura og forsøg: Hvilke ændringer kan gennemføres inden for det gældende regulativ, hvilke kræver ministergodkendelse, og hvilke kan afprøves som supplement?

## Kilder og centrale dokumenter

1. [Folketingets svar om bydelsrådsforsøget 1997–2001](#) — tidsperiode og forsøgets karakter
2. [Københavns Kommune: Nærdemokrati, 2005](#) — mål for nærdemokrati og Valby-forsøget
3. [Evaluering af lokaludvalgene i København](#) — historik, rammer, sammensætning og evaluering
4. [Nørrebro Lokaludvalg: Første udkast til visionspapir](#) — direkte valg og alternative modeller
5. [Borgerrepræsentationen: Forslag til tilpasninger af lokaludvalg, 2021](#) — proces, forslag og politisk behandling
6. [Indenrigs- og Boligministeriets afgørelse, 27. oktober 2021](#) — de to undtagelser og begrundelserne
7. [Regulativ for lokaludvalg, 23. marts 2023](#) — gældende juridisk ramme
8. [Retningslinjer for digitalt valg, 4. november 2021](#) — valgproceduren
9. [Københavns Kommune: FAQ om valg til lokaludvalg 2026](#) — praktisk gennemførelse og adgangskrav